

RUSSELL: JAKITERIK BAI?

Bertrand Russell gaurko filosofilari ezagunetako bat duzu. Baina bere filosofia ez da Eskolastikaren kimutxo bat. Ez, Jainkoari eskerrak. Bai baidakigu deusez baiño geixeago ba-dela, baiña guztia baiño gutxixeago ere. Russell'n filosofia bestelakoa da. Eskolastikaren etsaia ez-ezik, bai bere alderantzia ere. Zein aspergarria litzai-guken bizitza, dena berdiña balitzaigu. Ta zein mikatza zaigun munduaren desberdintasun kontaezi-ña... Bertrand Russell'en eta Eskolastikaren sistemak dituzu, beste ainbesteren artean, bizitza ugaritzan diguten gauza ezberdin orietan bi. Nola izango kide bi sistema, filosofiaren beraren kizuna bakarra izan ezik? Russell ezagutze eskierra ta abar erdeiñatzen baditu, ezin etorri Eskolastikarekin bat.

Aizunari buruzko iritzia aski zaigu, zein filosofia duen usmatzeko. "Filosofiaren Prolemak" irakurtzen ari denak azken aldera iristean Russell'en filosofiaren laburpen-edo bat idorotzen du. Liburu onen azken kapituluak bere filosofia osoaren ezurra direla esan genezake. Eta oraingo onetan auxe eman nai nuke, alegia, ezurra.

Amaika aldiz pentsatu izan dugu kalean dabiltzan gizon orietzaz geure gelan ari ginala: emen nebillek Aristotele ta Kant, Santo Tomas ta Bergson, filosofilariak matasan irentsi eziñik. Au maukada baltza... Zer pentsatzen ote dute kaleko beste oriek lan onetzaz? Apika, denpora poliki galtzen dugula.

"Filosofia ba-da izan", asten da Russell. Eta zertarako? "Zertarako" au bera ere Filosofiak duen azterketa-gai bat da noski! Ez, ordea, azterketa maskor eta konka, asko ta askok, negozioen pipiak jota, ala uste arren. Zenbait pratiku-suertek, diru-gosek, Filosofiari zeregin aalge ta mozkin gabe derizkio; burua naastu ta ero biur gaitzaketen korapilloak askatu naia...Orra guztia.

Iritzi au bizitzaren eredutzat jomuga faltso baten onesteari dario. Baita, alaber, Filosofiak eskuratu nai dituen ontasunen ezezagutzeari ere. Fisika, Kimika, Matematika, jakintsueri bezain ongarrri zaizkie ezer ez dakiteneri. Tira, ainbeste ez... Beraz, Fisika jakintzak ez dire ikasgai norberari dagioketen onuragatik, gizadiari egingo diotenagatik ainbeste. Ez onela Filosofia. Onek ikasleari ba-dakarkio onik, saieska

ekartzen, ots, ideiak bizitzan izango duen egitekoaren bidez, egiteko au beti gogoarekikoa dela. Ondore auetan billatu bearko dugu Filosofiaren balioa, baldin beraz alako baliorik badu.

Oraintzetik, alabaiña, bearko ditugu gizon praktikua dela medio ditugun aurre-iritziak -denok baidugu sits au aragiari josia- iraitzi. Gizon praktikua diru-bidean amarruz naiz makurrez, edota zuzenki, azkarra dena da. Gorputzak eskatzen duenaren asetzeko beti larri, aiduru dagoena, gogoaz, espirituaz beintxo badarik ere oroitu ez arren.

Gizadia nai aiña jateko lukelarik, nai duen denaz jabeturik, zerbait geiagoren gose ta egarri litzake. Ez baida gizona gorputza bakarrik. Ta gure mundu materiazale onetan gogoak bere otordua eskatzen du. Zantzoka eskatzen. Filosofiaren balioa, esan bezela, gogoarekiko ontasunetakoa da. Gogo aaztu ez dutenek bakarrik usteko dute Filosofia ikastea denpora galtzea ez dela.

Filosofiak, beste ikasketak bezelaxe, jakiteruntz jotzen du. Gaizki diot, ez beste ikasketak bezela, geiagoren billa baiño. Filosofiak atzapar luzeak ditu, eta zera izan nai luke, beste jakite guziaren eustarri edo ezurra; ots, gure jakintza ta iritzi orotatik, eta oroentzako, ernejakintza. Filosofiak, ala ere, ez du ezer garbi ta konkreturik lortu, dio Russell'ek. Kimiku bati bere jakintzaren aurrerapenez-eta galdetzen badiogu, unean erantzungo digu, ta atergabean arituko ere. Filosofilari batek, ordea, egiatia bada bede-

ren, larri erantzungo liguke. Atzo Filosofia zena, egun jakintza berezi biurtu zaigu, izan ere. Newton'el idoroa, ikasia, bere garaian filosofiatzat zeukaten. Arabera, gizona bera zatika-zatika filosofitik erortzen doakigu estudio aldian: soziologia, psikologia esperimentalak...

Guztiarekin ere au ez da filosofiak duen zalantzaren, igikortasunaren alde bat baizen. Badira zenbait prolema, eta batez ere gogoaren bizitzari datxizkionekatoak zeintzuen aurrean gure adimen kamutsa beti makal aurkituko da, gaur deneratik bestelakotzen ez bazaigu beintzat. Prolema ta buauste franko atera ditu Filosofiak zelaira ta gero...

Filosofilari askok uste izan dute erantzun bakar eta egiazko bat bat eman lekiekela filosofikizun guzietan. Erlijioaren oinarriak eta dogmak demostra litezkela. Oen kritikatzeko gure adimen argalaren aalax eta indarrak, arauak eta esiak bearko genituzke ikusi lendabizi. Xeeke egiten ere du 1950'ko Nobel Saria jaso zuenak. Bai xeeke, zuzenki ordea beste gauza bat delarik. Ain beste! Russell'ek ondorengo au ateratzen du: ez dago erlijio sinismenaren egiztatzerik.

Filosofiaren kalipua, balioa, zalantza onetantxe aurkitzen dugu. Filosofia izpirik ez duena, agizko senaren eta onen akats guztien zamari doa, bidazti itxu, bizitza onetan. Egunerokoak ez dio gogoa irauliarazten. Filosofian murgilduz gero, berriz, edozerk iratzartzen digu prolema bat, ta prolema-sasi oni gutxitan ikus dezaiokegu zuzta-

rrik, ez bururik. Alabaiña, aaleko asko agertzen zaizkigu emendik, gure gogamenaren barrutia aberastuz, ta oituraren lokarriak gugandik aizatzen ditugula. Eskiertasunak baztertzeak jakintza-alorra zabalagotzen du. Inoiz gogoari galdetu ez dion arranditsuaren dogmatismua arbuiatuz, miresmena ernatzenago, piztenago zaigu.

Aalmen barriak sortze ta erakuste onetatik landa, Filosofiaren beste balio bat -balio bikaiñena ta joriena, bear bada- ikustatzen denaren aunditasunean bertan datza. Norbearen mozkiñen esikaxkarrak ixten du gizon-aberearen(?) bizitza. Bizitza onen ondoan filosofilariarena bai zabala ta paketsua... Bizitza ura, norberarena, norberekoia, parregarria da beste bizitza aundiaren, mundu indartsuarenaren ondoan. Gure aundinaian mundu guzia irentsi nai ez badugu, gaztelutxoan sarturik gaude zaarraren zaarrez ustel gaitezeiño. Eta bizitza pake-irudi onetan ez dago, azal azpian, barnean, gudua ta irakiña baizik. Sasi-pakea, naiaren irritsa ta ezin benetan nai izana burrukan... Aundiak izateko, burruka irabazteko, gaztelu onetatik jauzi egin bear dugu, itzuri. Ta jauzi-bide bat -bakarra- Filosofiakoa .

Filosofiako ikuspenak ez du bitan mundua zatitzen, ez du lagunik eta etsairik, onik eta gaiztorik bereizten. Guzia begiratzen du, guzia batean. Filosofiazko ikuspenak, garbia denean, ez du izadiaren eta gizonaren alkarrekiko antza probatu nai. Jakitearen ugaritzea, Ni'aren indaragotzea da. Baina indartze au bera denagatik

billatzen denean, ez da aurkitzen, jakin-miña tarteko, oni berekasa jare etiten zaionean baiño. Ni'ak izakieri dagokien kera artzen du. Lan zitala Ni'aren eta izakien kidetasuna, sistemagatik, aurre-iritziz, egiztatu naia. Ikusketan Ni-ez'etik abiatzen gera bere aunditasun eta ederretik nire Ni'a jatortzeko. Izadiaren mugabea begiratzuz, gogoia ere nolabait mugabe itzultzen zaigu.

Ezagutza, jakitea, Ni'ak eta Ni-ez'ak alkar besarkatzekera bat dugu. Ta besarkadan bieta-ko batek urkoa azpiratu nai baleza, batasuna urratuko litzake. Batasuna ondatzen dugu, izadia gure neurrietara kaxkartzean. Tamalez, barreiatuegia da gizona adozeren neurria delako iritzia.

Ikusketan, geurekoia den guzia, tasun edo kerri, oztopo-arri zaigu. Adimenak egarri duen batasunaren iturria bera agortzen baidu. Adimenaren eta bere kizunen artean iragan ezin arresia erakitzen du geurekoikeriak. Gogo askeak, erabat askeak, ia Jainkoak berak bezelaxe lekuske.

Ikusketan aske ta bere eskuko izan denak -ta onela da filosofiazko ikuskera duena- bere egunoroko arazoetan askatasun orri darion araudiaren ariora jokatuko du. Bere nai ta erabakiak Guziaren zatiak irizpetuko ditu. Iritzi au, esan dugu, Filosofiatik datorkio, ikuspenetik. Ikuspen onek izadiko seme egiten du filosofilaria. Izadiko seme Guziaren ezagutu nairik edonoruntz abiatzen da adimen filosofilaria. Adimenak ezin du beste batek esana erabat onartu, Egia'ren mugak

ikusten ez ditugunez gero. Filosofilaria aske da ikusketan.

Bere eskuko, aske, izate onen muiña zera da: egiaren egarri errea, Egi-miña... justizia, esaera ezagunagoan. Onela filosofiak, gure jakintzan ezeze gure bizitzan ere ba-luké zer egiñik. Izadiko biztanle egingo gintuzke.

Filosofiaren balioatzaz esana laburtuz: filosofia ez da ikasgarri emango digun erantzunagatik -ez baita jardespen ziurra izango- problemaren balioagatik baizen. Izadiaren aundia ikusiz eta maitatuz gogoia ere aunditzen delako, izadiarekin batzeko gai biurtzen geralako, batasun au gure zoriona izaki...

Azurmendi'tar Jose
-Arantzazu'koa-

